

Overwegingen gemeentelijke overheidsprofessionals rondom keuze burgerparticipatie instrument

Kwalitatief onderzoek in de context van Den Haag Zuidwest

Naam: Esther Muskens (s3546470)

Opleiding: Bachelor Bestuurskunde Universiteit Leiden

Datum: 12 mei 2025

Vak: Bachelor project (Thesis)

Begeleidende docent: Dr. Carola van Eijk

Woorden: 8779 (inclusief 10 procent marge en exclusief voorblad, samenvatting, inhoud, tabellen/figuren, literatuur en bijlagen)

Samenvatting

In Den Haag Zuidwest is er met oog op de doelstellingen van het Nationaal Programma Zuidwest de keuze gemaakt voor drie burgerparticipatie instrumenten: werkplaats participatie, partnerraad en ontmoetingscentra. Bij het maken van een keuze voor een burgerparticipatie instrument krijgen overheidsprofessionals (in hun werkomgeving) onder andere te maken met politieke cultuur, ambiguïteit en de aanwezigheid van verscheidene technieken. Keuzes zijn hierdoor complex en moeilijk inzichtelijk. Inzicht in de omgang van overheidsprofessionals met deze factoren, en andere factoren die een specifieke keuze beïnvloeden, ontbreekt. Een verdiepend onderzoek in het Nationaal Programma Zuidwest met betrekking op de gemaakte keuzes kan waardevolle inzichten opleveren voor andere Nationale programma's en toekomstige projecten. Dit onderzoek berust zich daarmee op de onderzoeksvraag: "Waarom kiezen gemeentelijke overheidsprofessionals voor bepaalde instrumenten van burgerparticipatie in de context van Den Haag Zuidwest?".

Om de onderzoeksvraag te beantwoorden is er vanuit een inductieve benadering gebruik gemaakt van kwalitatief onderzoek in de vorm van semigestructureerde interviews. Zowel met overheidsprofessionals in de context van Den Haag Zuidwest die inzicht hebben in de gemaakte keuzes als een overheidsprofessional van Haags Samenspel, die ondersteuning biedt bij het ontwerpen van participatie in Den Haag.

Resultaten van dit onderzoek laten zien dat de genoemde factoren, waar gemeentelijke overheidsprofessionals mee te maken krijgen, in zekere mate invloed hebben op de keuzes voor een burgerparticipatie instrument. Echter wordt de keuze voornamelijk bepaald door de kenmerken van de inwoners en de omgeving van de burgerparticipatie. Vooraf vastgestelde instrumenten in specifieke situaties ontbreken en de keuze voor een burgerparticipatie instrument is in grote mate afhankelijk van de interpretatie van een individuele overheidsprofessional en de technieken die de overheidsprofessional inzet.

De bevindingen van dit onderzoek geven richting aan mogelijk vervolgonderzoek naar toepasbaarheid op vergelijkbare casussen en de vraag of er algemene indicatoren zijn te ontdekken zijn uit individuele opvattingen van overheidsprofessionals, die richting geven aan de passendheid van een instrument. Belangrijk voor Den Haag Zuidwest is het ontwerpen van een systeem dat keuzes gemaakt in burgerparticipatie instrumenten zichtbaar maakt.

Inhoud

Samenvatting	1
1. Inleiding	3
2. Theoretisch kader	6
2.1 Burgerparticipatie.....	6
2.2 Overheidsprofessionals	9
3. Methodologisch kader	13
3.1 Onderzoekbenadering en methode	13
3.2 Casus	14
3.3 Onderzoek verloop	16
3.4 Operationalisatie	17
3.5 Reflectie	20
4. Analyse.....	21
4.1 Keuzes voor innovatieve burgerparticipatie vormen in Den Haag Zuidwest	21
4.2 Keuzes overheidsprofessionals in relatie tot kenmerken burger en omgeving	23
4.3 Keuzes overheidsprofessionals in relatie tot politieke cultuur.....	23
4.4 Keuzes overheidsprofessionals in relatie tot ambiguïteit.....	26
4.5 Keuzes overheidsprofessionals in relatie tot technieken overheidsprofessionals	27
5. Conclusie	29
6. Discussie.....	30
6.1 Hypotheses en aanbevelingen vervolgonderzoek	30
6.2 Beleidsaanbeveling	31
6.3 Onderzoekbeperking	32
7. Literatuur	33
8. Bijlagen	36
Bijlage 1: Interviewguide	36
Bijlage 2: Overzicht finale gecategoriseerde codes	39

1. Inleiding

Burgerparticipatie is een steeds populairder begrip onder overheidsorganisaties en bijbehorende overheidsprofessionals en wordt ingezet bij verschillende thema's (van Houwelingen et al., 2014), voorbeelden van deze thema's zijn ruimtelijke ordening en sociale vraagstukken. De voordelen van burgerparticipatie zijn daarbij een belangrijke motivator. Niet alleen vergroot de inzet van burgerparticipatie de legitimiteit van beslissingen, ook vergroot burgerparticipatie de burgervvaardigheden en stimuleert burgers om invloed op beleid uit te oefenen (Michels, 2011) (de Zeeuw et al., 2019). Er zijn daarbij vormen van burgerparticipatie te onderscheiden (Edelenbos et al., 2006) die verschillend gewaardeerd worden door overheidsambtenaren (Goutry et al., 2024). Deze vormen van burgerparticipatie uit zich in diverse instrumenten die overheidsprofessionals kunnen inzetten en waarin overheidsprofessionals individueel concrete keuzes dienen te maken.

Het is daarbij essentieel dat keuzes rondom het burgerparticipatie instrument passend zijn in de context waarin burgerparticipatie wordt ingezet (Marc, 2017). Overheidsprofessional krijgen te maken met verschillende factoren in hun werkomgeving die deze keuze mogelijk kunnen beïnvloeden. Er kan hierbij gedacht worden aan politieke cultuur (Van Eijk, 2014) (Van de Grift et al., 2020) (Specht, 2013) en ambiguïteit (Kapteyn, 2001). Ook bestaan er verscheidene technieken die overheidsprofessionals kunnen inzetten (S-Gravenhage, 2025) (gemeente Den Haag, 2024). Deze keuzes zijn hierdoor complex en moeilijk inzichtelijk. Er is immers geen overeenstemming door de verscheidenheid aan interactieregels en perspectieven over keuzes rondom een bepaald burgerparticipatie instrument. Wel zijn er verschillende strategieën te onderscheiden die overheidsprofessionals kunnen toepassen voor omgang met deze ambiguïteit (Brugnach et al., 2011). Hierbij wordt echter niet duidelijk hoe deze strategieën tot uiting komen in de specifieke context van overheidsprofessionals die keuzes maken rondom burgerparticipatie instrumenten. Deze kennis, en een onderzochte casus van burgerparticipatie waarop dit van toepassing is, ontbreekt.

Consequenties van dit gebrek in de literatuur zijn dat er mogelijk niet passende instrumenten van burgerparticipatie worden ingezet. En gebrek aan kennis roept ook vragen op over wanneer een instrument dan passend is. Het burgerparticipatie instrument kan daarmee mogelijk niet tot het beoogde effect leiden en de benoemde voordelen van burgerparticipatie kunnen verloren gaan. Het is daarmee belangrijk de overwegingen van overheidsprofessionals inzichtelijk te maken rondom keuzes bij een bepaald instrument van burgerparticipatie. Een belangrijk

perspectief van de professional die zorgt voor het behalen van het beoogde doel van burgerparticipatie is immers onderbelicht.

Het analyseren van recente overheidsdocumenten rondom het kiezen van een bepaald instrument van burgerparticipatie in een bepaalde context, kan inzicht bieden in de keuze van overheidsprofessionals voor een bepaald burgerparticipatie instrument. De Participatiewijzer van Haags Samenspel is hier een voorbeeld van. Haags Samenspel is een initiatief van de gemeente Den Haag om beter samen te werken met bewoners, ondernemers en organisaties (Raadsvoorstel Haags Samenspel, 2024). Met de nadruk op participatie, tenzij het niet passend is in de context. Het gaat hierbij om hulp bij het ontwerpen en uitvoeren van participatie, het delen van kennis met medewerkers van de gemeente en inwoners door bijvoorbeeld trainingen, het maken van hulpmiddelen voor goede participatie en het maken van regels voor participatie. De Participatiewijzer opgesteld door Haags Samenspel gaat in op het inzetten van participatie, als gevolg van het ontbreken van duidelijke richtlijnen hiervoor. Dit benadrukt wederom het gat in de huidige kennis. De Participatiewijzer is een vierstappen plan, met bij elke stap bijbehorende methodes en instrumenten, dat dient te worden ingevuld: participatieplan, participatieanalyse, participatieontwerp en participatieverslag (Haag Samenspel, z.d.). Dit geeft inzicht in de belangrijkste aspecten waar bij de keuze van een burgerparticipatie instrument op moet worden gelet en er wordt informatie verstrekt over instrumenten die op organisatieniveau ter beschikking worden gesteld. Echter blijft de vraag hoe overheidsprofessionals dit op individueel niveau inzetten en concrete keuzes in deze instrumenten maken.

De Participatiewijzer op organisatieniveau van Haags Samenspel heeft onder andere betrekking op burgerparticipatie in Den Haag Zuidwest als onderdeel van de gemeente Den Haag. Den Haag Zuidwest richt zich op drie instrumenten van burgerparticipatie: werkplaats participatie, partnerraad en ontmoetingscentra. Deze instrumenten van burgerparticipatie vloeien voort uit het Nationaal Programma Zuid West (NPZW, 2023 21 september). Hierbij zijn verscheidene partijen betrokken en wordt er gericht op het creëren van gelijke kansen in Den Haag Zuidwest met betrekking tot inwoners. Het tijdsframe voor het programma is 2040. De drie genoemde burgerparticipatie instrumenten sluiten aan bij een van de hoofdambities van het programma en zijn specifiek gericht op het thuisgevoel van de inwoner, met als bijbehorende doelen: meer ruimte voor initiatieven inwoners, meer en beter contact tussen inwoners en inwoners hebben meer vertrouwen in de overheid en maatschappelijke instanties. De voortgangsrapportage uit 2023 (NPZW, 2023), geeft daarbij inzicht in de status van de burgerparticipatie instrumenten.

Hierin wordt duidelijk dat de instrumenten verder moeten worden uitgebouwd of dat er moet worden gezocht naar versterking van de instrumenten. En slaat op de vraag van passendheid van de gebruikte instrumenten. Verder onderzoek met betrekking op de drie genoemde burgerparticipatie instrumenten is nodig om inzicht te krijgen in deze keuzes in concrete situatie. Interessant is de keuze van drie instrumenten, met elk eigen kenmerken (Goutry et al., 2024), er lijken daarmee gerichte keuzes ten grondslag te liggen. De ingezette instrumenten van Den Haag Zuidwest, gekoppeld aan het Nationaal programma Zuidwest, bevinden zich in de ontwikkelfase waarmee eventuele verandering van of rondom de instrumenten een belangrijke impact kunnen maken. Het project kan ook mogelijk als voorbeeld dienen voor toekomstige projecten en andere Nationale programma's.

Dit onderzoek berust zich daarmee op de onderzoeksvraag: "Waarom kiezen gemeentelijke overheidsprofessionals voor bepaalde instrumenten van burgerparticipatie in de context van Den Haag Zuidwest?". Het onderzoek streeft ernaar om overwegingen van gemeentelijke overheidsprofessionals rondom keuzes voor bepaalde burgerparticipatie instrumenten in kaart te brengen. Dit door onderzoek te doen naar factoren die mogelijk inzicht kunnen geven in deze overwegingen. En om de belangrijkste concepten en literatuur rondom vormen van burgerparticipatie, die zich uiten in de diverse instrumenten van overheidsprofessionals en de context waarin overheidsprofessionals werken, te duiden (Hoofdstuk 2). Dit in de vorm van kwalitatief onderzoek, met behulp van semigestructureerd interviews met gemeentelijke overheidsprofessionals (Hoofdstuk 3). Uitkomsten van het kwalitatief onderzoek worden geanalyseerd (Hoofdstuk 4), uiteengezet en bediscussieerd (Hoofdstuk 5). Daarbij beoogt dit onderzoek bij te dragen aan de ontwikkeling van projecten rondom de keuze van een bepaalde burgerparticipatie instrument (in de context van Den Haag Zuidwest). En daarmee ook aan de literatuur en praktijk.

2. Theoretisch kader

In dit deel van het onderzoek wordt het theoretisch kader uiteengezet. Er wordt ingegaan op de belangrijkste concepten uit de geformuleerde onderzoeksvraag en bestaande literatuur geïdentificeerd.

2.1 Burgerparticipatie

Het eerste kernconcept uit de onderzoeksvraag is burgerparticipatie. Burgerparticipatie kan worden geconceptualiseerd als vrijwillige deelname aan maatschappelijke en politieke activiteiten (Marc, 2017). Burgerparticipatie is een dominante beleidsterm bij het zoeken naar oplossingen voor leefbaarheidsproblemen in een uitdagende context en het bevorderen van cohesie. Burgerparticipatie heeft zich in de tijd ontwikkeld, van klassieke instrumenten van burgerparticipatie als inspraak en betrokkenheid bij beleidsontwikkeling, tot modernere instrumenten van burgerparticipatie gericht op interactie als coproductie of het volledig autonoom beslissen van burgers over bepaalde kwesties (van Houwelingen et al., 2014). Er kunnen daarmee verschillende vormen van burgerparticipatie worden onderscheiden. Een bekend onderscheid van burgerparticipatie is de participatieladder die kijkt naar de mate van invloed van een burger en zo burgerparticipatie indeelt aan de hand van verschillende treden (Edelenbos & Monnikhof, 1998). Deze treden zijn: informeren, raadplegen, adviseren, (co)produceren en meebeslissen.

Een recenter artikel van Goutry et al. (2024) stelt dat vormen van burgerparticipatie kunnen worden onderscheiden op basis van verschillende kenmerken. Dit gaat verder dan alleen de mate van invloed van een burger waar de participatieladder van Edelenbos & Monnikhof (1998) naar kijkt. Het gaat daarbij om kenmerken als selectie, ofwel hoeveel deelnemers worden geselecteerd. En ook om wie de initiator van de burgerparticipatie is, door de burger zelf of vanuit een (overheid)instantie. Verder zijn er instrumenten die sterk inzetten op overleg en interactie tussen deelnemers in tegenstelling tot instrumenten die zich enkel beperken tot stemmen. Ook de mate van beslissingsinvloed is van belang, mogen de deelnemers autonoom beslissen of gaat het enkel om advies. Tot slot is de duur van de burgerparticipatie van invloed, gaat het om eenmalige inzet rond bepaalde thema's of om langlopend/terugkerende deelname rond verschillende thema's. Vormen van burgerparticipatie scoren divers op deze kenmerken.

Concreet uiten deze kenmerken zich in representatieve democratische burgerparticipatievormen en innovatieve burgerparticipatievormen. Onder de representatieve democratie vallen vaak

kenmerken als initiatief vanuit de overheid die deelnemers selecteren op representativiteit waarbij de burger enkel advies dient te geven. Een voorbeeld hiervan is een adviesraad. Hendriks (2024) gaat verder in op deze innovatieve vormen en onderscheidt deliberatie en aggregatie binnen deze vorm, met de nadruk op interactie en meer initiatief vanuit de burger. Deliberatie richt zich daarbij op onderlinge interactie door middel van een geselecteerde groep over een bepaald onderwerp. Een voorbeeld hiervan is een burgerpanel. Aggregatie focust daarbij op grotere groepen burgers die door middel van een stemming invloed uitoefenen op het bestuur. Een voorbeeld hiervan is een lokaal referendum. In enkele gevallen bestaan er gemengde vormen van deliberatie en aggregatie. Hierbij kan gedacht worden aan burgerbegrotingen. De verschillende vormen van burgerparticipatie uit zich in instrumenten die overheidsprofessionals kunnen inzetten in een bepaalde context (tabel 1). Belangrijk is om te vermelden dat het geen uitputtende lijst is met burgerparticipatie instrumenten, wel zijn er enkele voorbeelden te benoemen.

Tabel 1

Burgerparticipatievormen op basis van Goutry et al. (2024) en Hendriks (2024) met aansluitende instrumenten en instrumenten ingezet in Den Haag Zuidwest.

Burgerparticipatie vormen	Onderscheid burgerparticipatie vorm	Instrumenten	Instrumenten Den Haag Zuidwest
Representatieve democratische vormen		Adviesraad Stemmen	
Innovatieve vormen	Deliberatie	Burgerpanel (-top) Burgerfora Consensusconferentie	Partnerraad
	Aggregatie	Burgerberaden Enquêtes (Lokaal) referendum	
	Mengvorm	Burgerbegroting Burgerinitiatieven Digitale platvormen	Ontmoetingscentra Werkplaats participatie

De drie instrumenten van burgerparticipatie die worden toegepast in Den Haag Zuidwest (NPZW, 2023 21 september) zijn daarmee in te delen in de genoemde vormen van burgerparticipatie (tabel 1). De partnerraad heeft voornamelijk kenmerken zoals een verscheidende groep aan deelnemers, die wonen en werken in Zuidwest, die zowel gevraagd als ongevraagd advies geven over besluiten met betrekking tot het leefgebied, ofwel specifieke onderwerpen op meerdere momenten. En is daarmee het best te schalen onder innovatieve vormen van burgerparticipatie als deliberatie. De ontmoetingscentra hebben als kenmerken initiatief vanuit bewoners en zijn gericht op voor en door bewoners, en variëren in thema. Hoewel overheidsprofessionals hier niet kiezen voor het burgerparticipatie instrument zijn de keuzes rondom het bestaande instrument ook van belang. Individuele overheidsprofessionals dienen te ondersteunen en te zorgen voor een goed opgezet instrument en daarmee ook in de keuzes die moeten worden gemaakt rondom het instrument. Het instrument is het best te schalen onder innovatieve vormen van burgerparticipatie als aggregatie en deliberatie (mengvorm). De werkplaats participatie is een initiatief vanuit de overheid die een werving- en selectieproces

hebben ingezet, en heeft een faciliterend en adviserend doel. En is daarmee ook het best te schalen onder innovatieve vormen van burgerparticipatie als aggregatie en deliberatie (mengvorm).

Alle instrumenten van burgerparticipatie hebben een focus op het kenmerk voor een langere periode, dit betreft het gestelde tijdsframe van 2040 (met mogelijkheid tot behoud mits effectief). Het onderzoek zal zich daarmee voornamelijk richten op deze instrumenten die onder verschillende innovatieve vormen van burgerparticipatie zijn te schalen. De instrumenten passen daarbij bij de moderne instrumenten van burgerparticipatie die van Houwelingen et al. (2014) uiteenzet.

2.2 Overheidsprofessionals

Het tweede kernconcept uit de onderzoeksvraag is overheidsprofessionals. Overheidsprofessionals kunnen worden geconceptualiseerd als professionals werkend in direct contact met de burger, die in staat zijn om voor een onbepaalde en unieke situatie een reflectief gesprek te voeren en daarbij ook in staat zijn effectief in te kunnen voegen op bestaande structuren (van't Padje & Groendendaal, 2008). Overheidsprofessionals zijn volgens deze definitie in staat om met behulp van kennis, expertise, mankracht en overige technieken een maatoplossing voor een unieke situatie te bedenken. Een voorbeeld van deze technieken die naast kennis, expertise en mankracht van belang zijn voor het werk van overheidsprofessionals uit zich in de ACTIE-techniek (de Zeeuw et al., 2019). Dit stelt overheidsprofessionals in staat bewonersverbanden te ondersteunen, stimuleren en faciliteren. Deze techniek gaat namelijk in op: animo, contacten, toerusting, inbedding en empathie, en verwachtingen. 'Animo' gaat in op de motivatie van burgers om te participeren. 'Contacten' speelt in op sociaal kapitaal van initiatiefnemers. 'Toerusting' doelt op de beschikbaarheid van middelen. En 'empathie en verwachtingen' gaat over het vermogen van professionals om zich te verplaatsen in burgers en in te spelen op hun wensen. De techniek lijkt ook van belang bij het opzetten van een bepaald burgerparticipatie instrument, de techniek geeft immers ook inzicht in waar er aan de voorkant rekening mee moet worden gehouden en wat er beschikbaar is. Vraag is of er ook andere technieken zijn die overheidsprofessionals gebruiken in de context van Den Haag Zuidwest.

Naast het ter beschikking hebben van deze technieken is het belangrijk om te kijken naar de omgeving waarin overheidsprofessionals opereren en hoe dit mogelijk overwegingen voor de keuze van een bepaald instrument van burgerparticipatie kan beïnvloeden. Politieke cultuur

wordt daarbij meermaals in de literatuur benoemd (Van Eijk, 2014) (Van de Grift et al., 2020) (Specht, 2013). Hierbij gaat het om competitie van partijen binnen de overheid (Van Eijk, 2014), wat geïmplementeerde maatregelen rondom burgerparticipatie bij verschillende overheden verklaart. Een belangrijke factor in deze politieke cultuur, zijn ook organisatie leiders, zij bepalen immers de koers en culturele normen van de organisatie. Maar ook de grootte van de overheid en context (specifieke wensen van bewoners) spelen een rol. Verder ingaand op de politieke cultuur bespreekt Specht (2013) specifieke interactieregels als gevolg van politieke rationaliteit in de ruimte waarin professionals opereren. Dit zou namelijk een negatieve invloed hebben op de inrichting en vormgeving van burgerparticipatie. Bureaucratische regelingen zijn niet van toepassing op burgerparticipatie instrumenten op initiatief van de burger. Het is daarmee minder passend en zorgt voor een andere focus. Het is hier wel van belang om in acht te nemen dat dit dus om instrumenten van burgerparticipatie gaat waarbij het initiatief vanuit de overheidsprofessionals komt en daarmee niet focust op burgerparticipatie instrumenten uit initiatieven vanuit de burger. Het heeft daarmee vooral betrekking op innovatieve mengvormen van burgerparticipatie. Echter kan het wel op een indirecte manier bijdragen aan de ondersteuning die overheidsprofessionals kunnen bieden aan initiatieven vanuit de burger. Het is daarmee nog steeds van belang om bureaucratische regelingen bij deze vorm van burgerparticipatie te onderzoeken.

Politieke cultuur kan ook invloed hebben op de houdingen van professionals voor de omgang met deze cultuur (Van de Grift et al., 2020). Specifiek de houding van professionals bij participatie en hoe zij deze houding zelf definiëren. Er kunnen daarmee drie houdingen worden onderscheiden die uit deze cultuur voortvloeien: participatieve houding, controlegerichte houding en een bureaucratische houding. De participatieve houding legt de nadruk op de stem van de burgers. Bij de controlegerichte houding nemen professionals de regie over het proces. En bij de bureaucratische houding letten professionals vooral op de naleving van beleidsregels en procedures. Belangrijk is wel dat dit onderzoek nadruk legt op de implementatie kant van burgerparticipatie. Echter kan een omgekeerde beredenering mogelijk inzicht bieden in de overwegingen van professionals bij de keuze van een burgerparticipatie instrument. Wanneer we aannemen dat deze drie houdingen van professionals het burgerparticipatie proces kunnen beïnvloeden zou dit mogelijk ook kunnen gelden voor de overwegingen die zij maken bij de keuze van een bepaald burgerparticipatie instrument.

Naast de politieke cultuur in de omgeving hebben overheidsprofessionals ook te maken met een ambigue omgeving. Ambigüiteit in de omgeving van overheidsprofessionals doelt op de onzekerheid van een situatie waarin er geen gedeeld kader is (Kapteyn, 2001). Het gebrek aan een gedeeld kader vloeit voort uit de aanwezigheid van een verscheidenheid aan actoren. Binnen een overheidsorganisatie zijn er veel verschillende afdelingen en functies te onderscheiden. Elk met eigen overtuigingen over hoe iets dient te gebeuren. Ook buiten de organisaties zijn er belanghebbende actoren waar rekening mee dient te worden gehouden. Hierbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan ondernemers, burgers en organisaties die door een specifiek belang gebonden/geïnteresseerd zijn in een bepaald project. Verschillende ideeën over specifieke thema's zijn hier aanwezig. Er is hier wel sprake van informatiebeschikbaarheid, maar een consensus over hoe de informatie wordt toegepast op een bepaalde casus kan ontbreken. Dit lijkt verbonden te kunnen worden aan de overheidsprofessionals die keuzes maken rondom een bepaald burgerparticipatie instrument. De informatie over instrumenten en context is aanwezig, echter kan deze informatie op verschillende manieren worden ingezet om tot een keuze te komen. Interpretatie kan immers verschillen. Een actor in de ambigue omgeving kan bij de aanwezigheid van ambigüiteit kiezen voor verschillende strategieën (Brugnach et al., 2011). Namelijk een eigen of gezamenlijke strategie. In het geval van een eigen strategie zal de actor zijn eigen perspectief promoten en als basis gebruiken. Bij een gezamenlijke strategie wordt er juist een oplossing gezocht voor de ambigüiteit door onderling afstemmen. Aannemelijk is daarbij dat overheidsprofessionals in de casus van Den Haag Zuidwest hier de actoren zijn die in een ambigue omgeving opereren en daarmee wellicht deze verschillende strategieën inzetten voor de omgang met ambigüiteit.

Klijn & Koppenjan (2014), gaan verder in op de eigen strategie en gezamenlijke strategie. De gezamenlijke strategie wordt daarbij als beter passend gezien in de publieke omgeving van overheidsprofessionals. Omgang met complexiteit in de ambigue omgeving vereist immers wederzijds aanpassen en samenwerken. De eigen strategie is daarmee op lange termijn niet haalbaar. In een publieke omgeving ben je immers afhankelijk van contacten en gezamenlijke middelen om de complexe problemen, waar vaak geen eenvoudige oplossing voor is, op te lossen. Er zijn verschillende factoren die het succes of falen van omgang met ambigüiteit bepalen: cognitieve factoren, sociale factoren en institutionele factoren. Die betrekking hebben op omgang met verschillende percepties, belangenconflicten en stagnatie. Wederzijdse aanpassing en samenwerking kan daarmee helpen voor een succesvolle omgang met ambigüiteit. Hierdoor kan immers gezamenlijk onderzoek, conflictregulering en investeren in

‘institutioneel design’ worden gestimuleerd. Voor overheidsprofessionals die keuzes maken rondom burgerparticipatie instrumenten, lijkt deze strategie bij te kunnen dragen aan een succesvolle omgang met ambiguïteit. Er dient daarmee gekeken te worden naar of en hoe deze strategie in de context van Den Haag Zuidwest wordt ingezet. Haags Samenspel heeft hier mogelijk een belangrijke rol in door de ondersteuning, technieken en kennis die zij beschikbaar stellen. Vraag is of gemeentelijke overheidsprofessionals in de context van Den Haag Zuidwest hier gebruik van maken en zo gebruik maken van de genoemde gezamenlijke strategie.

Duidelijk is dus dat er verschillende vormen van burgerparticipatie, die zich uit in instrumenten, kunnen worden onderscheiden en dat dit onderzoek zich zal focussen op de innovatieve vormen. Daarnaast is het duidelijk dat professionals verschillende technieken tot hun beschikking hebben. En dat politieke cultuur invloed heeft op geïmplementeerde maatregelen rondom burgerparticipatie, politieke regels met zich meebrengt die een negatieve invloed hebben op de vormgeving van burgerparticipatie en drie houdingen van professionals onderscheidt. Ook speelt ambiguïteit een belangrijke rol die zich uit in verschillende strategieën van overheidsprofessionals hierin en lijkt één strategie de voorkeur te hebben, gezien de publieke omgeving. De bevindingen zijn een belangrijke aanzet voor dit onderzoek, het maakt duidelijk wat er in de literatuur bekend is over dit onderwerp en welke richtingen hier mogelijk iets over kunnen verklaren. Wel blijft onbeantwoord hoe deze variabelen overwegingen van overheidsprofessionals met betrekking tot keuzes rondom een bepaald instrument van burgerparticipatie beïnvloeden en of dit alle variabelen zijn die invloed kunnen hebben. Het toetsen van specifieke theorieën en hypotheses die daaruit voortvloeien is daarmee niet van toepassing op dit onderzoek.

3. Methodologisch kader

In dit deel van het onderzoek wordt het methodologisch kader beschreven. Dit aan de hand van de onderzoekbenadering en methode, casus, operationalisatie en reflectie. Hierbij komen de keuzes aan bod die gemaakt zijn met oog op de beantwoording van de onderzoeksvraag.

3.1 Onderzoekbenadering en methode

Uit het theoretisch kader (Hoofdstuk 2) zijn vormen van burgerparticipatie die zich uiten in verschillende instrumenten en omgevingsfactoren naar voren gekomen, die mogelijk van invloed zijn op overwegingen van overheidsprofessionals. Voorbeelden van deze factoren zijn politieke cultuur, ambiguïteit en technieken die overheidsprofessionals tot hun beschikking hebben. Overheidsprofessionals lijken verschillende strategieën en houdingen aan te kunnen aannemen om hier mee om te gaan. Dit vormt daarmee de basis voor de methodologische keuzes in dit onderzoek. Het onderzoek richt zich specifiek op overwegingen van individuele gemeentelijke overheidsprofessionals bij de keuze van een bepaald instrument van burgerparticipatie. Het onderzoek is inductief van aard, er wordt gekeken hoe de genoemde factoren in connectie met de omgeving van professionals de overwegingen voor een burgerparticipatie instrument in de context van Den Haag Zuidwest hebben beïnvloed. Onbekend is hoe deze variabelen de overwegingen specifiek beïnvloeden en of er mogelijk andere variabelen ten grondslag liggen. Wel lijken de genoemde variabelen een onderlinge relatie te hebben met de overwegingen van overheidsprofessionals. Inductief onderzoek richt zich op het creëren van nieuwe theorieën ten opzichte van het testen van theorieën. Er zijn daarmee geen vooraf vastgestelde hypothesen, informatie is daarmee beperkt tot enkele aanknopingspunten vanuit de theorie en baseert zich verder volledig op de ervaringen en overtuigingen van respondenten (Flick, 2019). Dit biedt daarmee de mogelijkheid tot het aanvullen van de tot nu toe bestaande theorie op dit specifieke onderwerp en de bijbehorende casus. Patronen kunnen mogelijk worden ontdekt wat helpt bij een diepgaander en genuanceerder beeld en het vormen van een mogelijke theorie uit deze patronen.

Er is gebruik gemaakt van kwalitatief onderzoek in de vorm van semigestructureerde interviews voor het verzamelen en analyseren van empirische gegevens. Er wordt daarmee onderzoek gedaan naar ervaringen en overtuigingen. Het uitvoeren van semigestructureerde interviews biedt de mogelijkheid tot flexibiliteit in de vraagstelling waardoor er dieper op het onderwerp kan worden ingegaan (Vagle, 2018). Deze onderzoeksmethode maakt het dus mogelijk dieper inzicht te krijgen in ervaringen en overtuigingen. En is daarmee passend bij de inductieve aard

en het onderwerp van dit onderzoek, die afhankelijk is van resultaten uit de onderzoekbenadering en methode. Ook zijn er enkele documenten geanalyseerd die betrekking hebben op technieken van overheidsprofessionals en besluiten rondom burgerparticipatie naar aanleiding van referenties uit de interviews, zoals bijvoorbeeld de participatievordering, Omgevingswet en het Participatiehandboek (toegelicht in Hoofdstuk 4). Dit is echter een te kleine sample om gebruik te maken van data triangulatie in dit onderzoek. Wel worden de belangrijkste punten uit de documenten aangehaald in de analyse.

3.2 Casus

Dit onderzoek richt zich op de specifieke casus Den Haag Zuidwest. De selectie van de casus komt voort uit het Nationaal programma, wat samenhangt met de keuze voor de inzet van drie burgerparticipatie instrumenten in Den Haag Zuidwest. Het Nationaal Programma Den Haag Zuidwest richt zich op creëren van gelijke kansen met betrekking tot inwoners (NPZW, 2023 21 september). Naast het Nationaal Programma Den Haag Zuidwest, bestaan er ook andere Nationale programma's gericht op een specifiek gebied: Amsterdam Nieuw-West ("Wij Maken Samen Nieuw-West", 2024), Rotterdam Zuid (Nationaal Programma Rotterdam Zuid (NPRZ), z.d.) en algemener Nationaal Programma Groningen (Nationaal Programma Groningen, 2023). Elk van de Nationale Programma's houdt zich op een bepaalde manier bezig met participatie.

Het Nationaal programma Zuidwest heeft de focus op samenwerking tussen verschillende partijen. Hierbij kan gedacht worden aan burgers, overheid en initiatieven zoals Haags Samenspel, maar ook ondernemingen. Ook wordt er gebruik gemaakt van maatwerk in verband met de uitdagende context van den Haag Zuidwest waarin meerdere complexe problemen zich voordoen. Voorbeelden hiervan zijn armoede, bestaansonzekerheid, (jeugd)werkeloosheid en (jeugd)criminaliteit. De context is daarmee representatief aan grote steden die ook te maken hebben met deze complexe problemen. En kan waardevolle lessen opleveren ten opzichte van meer algemene programma's. Daarnaast is dit onderzoek onderdeel van een samenwerking tussen de Scriptiewerkplaats Den Haag Zuidwest en de universiteiten Leiden, TU Delft en Erasmus Rotterdam. De Scriptiewerkplaats biedt de mogelijkheid praktijkgerichte uitdagingen rondom Den Haag Zuidwest dieper te onderzoeken. Bijvoorbeeld door verschillende relevante actoren in Den Haag Zuidwest te koppelen aan een onderzoek. Dit zorgt voor een verrijking van dit onderzoek, door de mogelijkheid actoren te spreken en kennis te vergaren die individueel moeilijker toegankelijk is. De keuzes van verschillende overheidsprofessionals in deze casus kunnen inzichtelijk worden gemaakt. Verdiept inzicht in Den Haag Zuidwest kan

ook voor de andere Nationale Programma's met een vergelijkbare context, gericht op een bepaald gebied, inzichten bieden. Met oog op deze casuskenmerken is de casus geselecteerd.

Dit onderzoek richt zich op gemeentelijke overheidsprofessionals uit de gemeente Den Haag die zich bezig hebben gehouden met keuzes rondom de drie burgerparticipatie instrumenten in Den Haag Zuidwest of kennis hebben over hoe deze keuzes tot stand zijn gekomen. Ook richt het onderzoek zich op overheidsprofessionals van Haags Samenspel (in connectie met Den Haag Zuidwest). Op basis van deze kenmerken zijn de respondenten voor dit onderzoek geselecteerd. Er is gebruik gemaakt van vier respondenten voor semigestructureerde interviews van ongeveer een uur. Er zijn relatief weinig gemeentelijke overheidsprofessionals die zich in het dagelijks werk specifiek bezig houden met keuzes rondom de drie burgerparticipatie instrumenten in Den Haag Zuidwest (in connectie met het Nationaal programma Zuidwest). De gekozen sample van vier interviews is daarmee passend en geeft de mogelijkheid voldoende data te verzamelen voor het beantwoorden van de onderzoeksvraag.

De gemeentelijke overheidsprofessionals die zich bezig houden met deze keuze of weten hoe deze keuze is genomen zijn: directeuren, programma managers en projectleiders (van Nationaal Programma Zuidwest, wat zich richt op de drie burgerparticipatie instrumenten). Ook participatie adviseurs van Haags Samenspel hebben hier kennis over. Om een verscheidend beeld te krijgen is er gekozen voor respondenten met verschillende functies (tabel 2).

Tabel 2

Toelichting respondenten met nummer, functie en relevante informatie.

Nummer respondent	Functie respondent	Relevante informatie respondent
1	Projectleider sociale samenhang en participatie bij de gemeente Den Haag	Verantwoordelijk voor keuze werkplaats participatie
2	Community builder bij de gemeente Den Haag	Heeft kennis over Zuidwest en is sterk betrokken bij participatie
3	Participatieadviseur Samenspel Haags	Voormalig projectleider participatie bij de gemeente Den Haag Heeft kennis over de betrokkenheid van Haags Samenspel bij Den Haag Zuidwest
4	Programma manager 'Doorontwikkeling Stadsdelen en Wijken' bij de gemeente Den Haag	Voormalig programmadirecteur Regiodeal Den Haag Zuidwest Heeft kennis over Zuidwest en de ingezette burgerparticipatie instrumenten

Er is gebruik gemaakt van enkel de functie van de respondenten voor het vertrouwelijk omgaan met gegevens.

3.3 Onderzoek verloop

Het is belangrijk om kort in te gaan op het verloop van het onderzoek, dit om duidelijk te maken hoe het onderzoek aan de hand van de onderzoekbenadering en methode is uitgevoerd en uiteindelijke conclusies zijn getrokken.

De semigestructureerde interviews zijn individueel en op basis van een interviewgide (Bijlage 1) uitgevoerd. Het individueel uitvoeren van de interviews geeft de mogelijkheid gerichte vragen te stellen die ook op deze manier beantwoord kunnen worden. Ook biedt dit een vorm van vertrouwen aan de respondent. Dit is een belangrijke basis voor het uitvoeren van het onderzoek en vermindert de kans op sociaal gewenste antwoorden (Vagle, 2018). Elke respondent heeft daarbij alle hoofdvragen beantwoord.

Na afloop van de interviews is er gebruik gemaakt van inductieve codering om de resultaten te kunnen analyseren. Inductief coderen is ontwikkelen van codes tijdens het analyseren van

gegevens die helpen relevante thema's te identificeren die van pas kunnen komen bij het beantwoorden van de onderzoeksvraag (Boeije, 2014). Er wordt gekeken naar patronen die kunnen leiden tot inzichten die hier expliciet aan bijdragen en ook passend zijn bij het theoretisch kader (Hoofdstuk 2). Codes worden hier ook gecategoriseerd (bijlage 2), wat het mogelijk maakt de data te analyseren.

3.4 Operationalisatie

De eerder genoemde concepten die uit de onderzoeksvraag zijn gekomen en zijn geconceptualiseerd, dienen ook geoperationaliseerd te worden. De concepten worden hierdoor meetbaar. Bij het conceptualiseren en onderzoek naar de bestaande literatuur zijn enkele richtingen naar voren gekomen die mogelijk invloed kunnen hebben op overwegingen van overheidsprofessionals. Het is daarmee van belang deze richtingen mee te nemen in de operationalisatie. Doel is immers inzicht krijgen in de overwegingen van overheidsprofessionals. Concepten die daarmee aan de orde komen zijn: innovatieve burgerparticipatievormen, politieke cultuur, ambiguïteit en technieken van overheidsprofessionals. Aan de hand hiervan zijn interviewvragen opgesteld, die het mogelijk maken deze concepten te meten (tabel 3). Naast de vaste interviewvragen die aansluiten op het theoretisch kader (Hoofdstuk 2) maakt de inductieve aard van dit onderzoek het ook mogelijk open te staan voor inzichten die niet uit de theorie voortkomen, bijvoorbeeld aan de hand van brede, open en spontane vragen. Dit zorgt voor verdieping. Ook passend bij het gebruik van semigestructureerde interviews t.o.v. gestructureerde interviews en de variatie in functies van de respondenten.

Tabel 3

Operationalisatie concepten

Concept	Toelichting concept	Indicatoren
Innovatieve burgerparticipatievormen	Benadrukt interactie en meer initiatief vanuit de burger (Goutry et al., 2024). Omvat deliberatie, aggregatie en een mengvorm van beide (Hendriks, 2024).	Hoe onderscheiden gemeentelijke overheidsprofessionals burgerparticipatie instrumenten?
		Hoe en door wie worden burgerparticipatie instrumenten vastgesteld?
		In hoeverre wordt er gecommuniceerd over verschillende burgerparticipatie instrumenten?
		Belang van de keuze voor een bepaald burgerparticipatie instrument
Politieke cultuur	Uit zich in: Competitie van partijen (Van Eijk, 2014).	Hoe komen de verschillende burgerparticipatie instrumenten in het werk van de gemeentelijke overheidsprofessionals naar voren?
		In hoeverre wordt de aanwezigheid en verscheidenheid van politieke partijen ervaart?
		Op welke manier wordt omgegaan met verschillende meningen van de politieke partijen met betrekking op burgerparticipatie?
		Hoe speelt de grootte van de gemeentelijke overheidsorganisatie hierin een rol?
	Interactieregels (Specht, 2013).	Hoe speelt leiderschap binnen de gemeentelijke overheidsorganisatie hierin een rol?
		In hoeverre zijn er regels en procedures te herkennen in het werk van gemeentelijke overheidsprofessionals te herkennen?
		Hoe beïnvloeden regels en procedures het werk van gemeentelijke overheidsprofessionals?
		Hoe wordt er omgegaan met regels en procedures bij de keuze van een burgerparticipatie instrument?

	Houding van overheidsprofessionals (Van de Grift et al., 2020).	Op welke manier zijn er verschillen te herkennen tussen gemeentelijke overheidsprofessionals met de omgang van politieke factoren?
Ambigüiteit	Doelt op de onzekerheid van een situatie waarin er geen gedeeld kader is (Kapteyn, 2001)	In hoeverre bestaan er verschillende opvattingen over hoe een keuze voor een instrument gemaakt dient te worden?
	Omvat de strategieën eigen of gezamenlijk (Brugnach et al., 2011).	Hoe wordt er omgegaan met verschillende opvattingen over hoe een keuze voor een instrument gemaakt dient te worden?
Technieken overheidsprofessionals		Op welke manier zijn er verschillen te herkennen tussen de omgang met verschillende opvattingen?
	Wordt gebruikt om maatoplossingen voor een unieke situatie te bedenken (van't Padje & Groendendaal, 2008).	In hoeverre zijn er middelen te herkennen die gemeentelijke overheidsprofessionals kunnen gebruiken in de keuze van een burgerparticipatie instrument?
	Uit zich in: ACTIE-techniek	Belang van middelen voor het maken van een keuze voor een burgerparticipatie instrument
		Op welke manier wordt er gebruik gemaakt van middelen voor het maken van een keuze voor een burgerparticipatie instrument?
		Hoe wordt er ingespeeld op de motivatie van burgers om te participeren door gemeentelijke overheidsprofessionals?
		Hoe wordt er gebruik gemaakt van sociaal kapitaal door gemeentelijke overheidsprofessionals?
		In hoeverre zijn er voldoende middelen beschikbaar voor gemeentelijke overheidsprofessionals?
		Hoe wordt er rekening gehouden met de wensen en verplaatsing in de positie van burgers door gemeentelijke overheidsprofessionals?

3.5 Reflectie

De keuze van kwalitatief onderzoek in de vorm van semigestructureerde interviews draagt bij aan validiteit en betrouwbaarheid (Flick, 2019).

Door de richtingen uit het theoretisch kader (Hoofdstuk 2) en het daarop opstellen van vragen, is er sprake van continuïteit. Deze continuïteit zorgt voor de aansluiting bij de onderzoeksvraag en het afbakenen hiervan wat past bij het waarborgen van interne validiteit van dit onderzoek. Eventuele andere factoren die mogelijk van invloed zijn worden erkend, maar zo veel mogelijk buiten dit onderzoek geprobeerd te houden. Om zo te meten waar van tevoren naar werd gestreefd.

De externe validiteit is in dit onderzoek minder relevant. Dit onderzoek richt zich op de casus Den Haag Zuidwest en specifieke overwegingen die gemeentelijke overheidsprofessionals rondom een bepaald burgerparticipatie instrument maken. Er wordt daarmee geprobeerd dieper inzicht te krijgen in de overwegingen rondom de drie instrumenten in Den Haag Zuidwest. Hoewel Den Haag (Zuidwest) grotendeels representatief is voor andere grote westerse steden, die kampen met verschillende maatschappelijke vraagstukken, is dit niet waar dit onderzoek op doelt. Den Haag Zuidwest heeft zijn eigen kenmerken waarin overheidsprofessionals werken en overwegingen zijn daarmee voornamelijk passend op de casus zelf. En zal daarmee vooral van belang zijn voor toekomstige projecten in deze casus of eventuele lessen opleveren voor andere Nationale programma's. Generaliseerbaarheid naar en toepasbaarheid op andere contexten is daarmee minder relevant voor dit huidige onderzoek.

De eerder genoemde continuïteit richt zich ook op de betrouwbaarheid van dit onderzoek. Continuïteit zorgt voor een grotere kans op gelijke resultaten wanneer het onderzoek nogmaals zou worden uitgevoerd. Het gebruik maken van semigestructureerde structuur van interviews maakt het mogelijk gelijksoortige vragen te stellen passend bij het onderzoeksonderwerp. Het feit dat de respondenten elk alle hoofdvragen hebben beantwoordt, versterkt dit. En zorgt daarmee voor vergelijkbare antwoorden in geval van herhaling.

4. Analyse

In dit deel van het onderzoek worden de resultaten van de semigestructureerde interviews besproken en geanalyseerd. Er komen nieuwe inzichten aan bod, die niet direct verbonden zijn aan de gevonden literatuur in dit onderzoek, waarmee er wordt toegewerkt naar een antwoord op de onderzoeksvraag. Eerst wordt de keuze vanuit de inzichten van de gemeentelijke overheidsprofessionals voor de instrumenten in Den Haag Zuidwest per instrument toegelicht, met oog op de innovatieve aard van de burgerparticipatie instrumenten. Een nieuw inzicht wordt vervolgens geïntroduceerd. Daarna wordt gekeken welke invloed de factoren uit het theoretisch kader (Hoofdstuk 2) hebben gehad op het maken van de keuzes. Per factor wordt dit uitgewerkt, voor een logisch overzicht.

4.1 Keuzes voor innovatieve burgerparticipatie vormen in Den Haag Zuidwest

Uit de interviews werd duidelijk dat er geen lijst is van burgerparticipatie instrumenten, waaruit gemeentelijke overheidsprofessionals een keuze maken. De gemeentelijke overheidsprofessionals die keuzes voor een bepaald burgerparticipatie instrument maken hebben een globaal idee van burgerparticipatie instrumenten en hoe deze zijn te onderscheiden in bepaalde vormen. Duidelijk is dat er onderscheid wordt gemaakt tussen de door Goutry et al. (2024) genoemde representatieve democratische vormen en meer innovatieve vormen. Bij innovatieve vormen wordt voornamelijk gedacht aan creatieve instrumenten die afwijken van de ‘traditionele instrumenten’, zoals stemmen wat enkel een bepaalde groep participanten bereikt. De creatieve afwijkende instrumenten zijn daarmee ook gericht op het bereiken van een doelgroep die bij die ‘traditionele instrumenten’ minder snel bereikt wordt.

Gemeentelijke overheidsprofessionals benadrukken dat er in Den Haag Zuidwest gekozen is voor innovatieve vormen van burgerparticipatie, per instrument wordt dit toegelicht met onderscheid hiertussen.

Werkplaats participatie

Respondent 1, benadrukt dat dit specifieke instrument gekozen is met oog op onderzoek in de wijk en geluiden vanuit de inwoner. Bewoners voelden zich overvraagd, bijvoorbeeld door onderzoekers en adviseurs die de wijk in kaart proberen te brengen of de mening van de bewoner proberen te achterhalen in verband met het Nationaal Programma. Terwijl deze input achteraf niet als zichtbaar door de inwoner werd ervaren. Voor het scheppen van duidelijkheid

over wat er is en wat er gaat komen is de werkplaats opgericht, om op die manier de inwoner te faciliteren en informeren.

“Het project werkplaats participatie is inderdaad heel vrij opgezet. Met dus de mogelijkheid om te experimenteren op basis van wat de geluiden uit het wijk zijn. Samen met dan de behoefte van de kaders van het project” (respondent 1, projectleider).

Participatiemoedigheid als kenmerk van de wijk speelde daarmee dus een belangrijke rol in de keuze van het specifieke instrument werkplaats participatie in Den Haag Zuidwest.

Ontmoetingscentra

Respondent 2, benadrukt dat het specifieke instrument ontmoetingscentra is gekozen op basis van de kenmerken van de inwoner. Het doel voor het participatie instrument was het betrekken van inwoners die normaliter moeilijker te bereiken zijn. Waarmee inwoners bedoelt worden die niet zelfstandig actief reageren op ‘traditionele’ participatie initiatieven. Er werd gekeken door overheidsprofessionals naar de kenmerken van de bewoner en waar de bewoner behoefte aan heeft, om op die manier participatie te bevorderen. Bijvoorbeeld initiatieven als buurtkamers tegenover een online survey, voor het bereiken van de doelgroep, gezien het feit dat een online survey niet voor iedereen toegankelijk is en inwoners fysieke interactie waarderen. Nadruk op initiatief vanuit bewoners en verschillende thema’s sloot daarbij het beste aan.

“De ontmoetingscentra hebben zelf gezegd. Ja, wij hebben wel een behoefte aan dat wij willen weten: hoe kunnen wij onze impact nou meten? Daar gaan wij met hen nou naar kijken. ... En daar gaan we dan ook een beetje mee oefenen” (respondent 2, community builder).

De kenmerken van de burger spelen daarbij een belangrijke rol in de keuze van het specifieke instrument ontmoetingscentra in Den Haag Zuidwest.

Partnerraad

Respondent 4, benadrukt dat dat dit specifieke instrument gekozen is met oog op de aanpak van het Nationaal Programma en als basis hiervoor heeft gediend.

“Maar de partnerraad is wel denk ik een van de belangrijke instrumenten geweest. Waarvan ik in ieder geval vond dat dat wel een essentieel onderdeel is van zo'n aanpak. Je moet ergens met mensen die in de wijk werken en wonen, continu in gesprek kunnen zijn over de initiatieven.” (respondent 4, programma manager).

Er is gekeken naar het betrekken van een verscheidende groep aan deelnemers, die als inwoners/werkende mensen in Den Haag Zuidwest kennis hebben over het gebied en daarmee advies kunnen geven over besluiten met betrekking tot het leefgebied en specifieke onderwerpen die betrekking hierop hebben.

4.2 Keuzes overheidsprofessionals in relatie tot kenmerken burger en omgeving

Naast het feit dat de keuzes voor de instrumenten lijken gebaseerd te zijn op de kenmerken van de burger, speelt ook de omgeving van de burgers van Den Haag Zuidwest een belangrijke rol. Dit hangt sterk samen met de kenmerken van de burger.

De gemeentelijke overheidsprofessionals benadrukken dat vernieuwende, creatieve en experimentele instrumenten passend zijn bij de kenmerken van de inwoners en hun omgeving. Dit geldt onder andere voor het realiseren van het doel van participatie en het betrekken van de juiste doelgroep, met name het verkrijgen van grip op de betrokkenheid van bewoners. De kenmerken en kaders van het project zijn essentieel om toegankelijke en laagdrempelige instrumenten te ontwikkelen, zodat bewoners actief willen deelnemen. Daarnaast moeten sociale netwerken tussen bewoners onderling en tussen bewoners en de overheid versterkt worden. Individuele overheidsprofessionals kiezen aan de hand van deze kenmerken en kaders een passend instrument. De gemeentelijke overheidsprofessionals geven aan dat de omgeving en bewoner essentieel zijn voor het uitbreiden van de kennis van een overheidsprofessional.

“Dat als gemeente, je hebt niet alle kennis alleen zelf in huis. En je hebt je omgeving nodig. Om te weten wat speelt er nou op zo'n plek. Of wat zijn de ervaringen van mensen. Of wat is de kennis van iemand die al heel lang daar gevestigd zit. En weet wat er dagelijks allemaal speelt en gebeurt.” (respondent 3, participatie adviseur).

4.3 Keuzes overheidsprofessionals in relatie tot politieke cultuur

Competitie van partijen

Gemeentelijke overheidsprofessionals geven aan geen competitie van partijen te ervaren in hun werk als gevolg van de politieke omgeving waarin zij werken. Zij zijn zich wel bewust dat deze competitie bestaat en invloed kan hebben op werkzaamheden in de overheid. Respondent 4 benadrukt dat politieke partijen bij burgerparticipatie in uitzonderlijke gevallen alleen burgers uitnodigen, voor bijvoorbeeld een raadsvergadering, die slechts één kant belichten. De burger wordt hier als het ware ingezet als middel om een bepaald politiek doel te bereiken. Echter heeft

deze competitie van partijen, in dit geval politieke partijen in de gemeente, weinig invloed op het daadwerkelijk kiezen van een burgerparticipatie instrument.

Naar aanleiding van de vastgestelde Omgevingswet (Hoogsteder, 2024), die is vastgesteld door overeenstemming met verschillende partijen, wordt wel meer van participatie gebruik gemaakt en moet inzicht krijgen in overwegingen van overheidsprofessionals makkelijker worden. De overheidsprofessionals geven aan dat besluiten rondom participatie instrumenten echter niet door overeenstemming met politieke partijen worden gemaakt, dit is aan individuele overheidsprofessionals of een team van overheidsprofessionals. Respondent 1 benadrukt dat de keuze voor een werkplaats participatie individueel gemaakt is. Als er sprake is van overlapping tussen domeinen wordt de keuze gezamenlijk gemaakt. Respondent 2 benadrukt dat dit het geval is geweest bij de ontmoetingscentra, gezien het feit dat de nadruk hier ligt op initiatief vanuit de burger. Er is daarbij een onderscheid te maken tussen wat er op organisatie niveau wordt bepaald en individueel. Dat er participatie plaatsvindt en er aan bepaalde algemene besluiten rondom participatie moet worden gehouden wordt wel beïnvloed door competitie van politieke partijen en wordt bepaald op organisatieniveau. De manier waarop en hoe participatie wordt toegepast wordt niet beïnvloed door competitie van partijen en eerder op individueel niveau bepaald.

Leiderschap en houdingen

Respondent 1 benoemt individueel leiderschap en de rol hiervan. Leiderschap is volgens de respondent bepalend door de manier waarop de leiders participatie neerzetten en daarmee wordt vormgegeven. Bijvoorbeeld door het enthousiasmeren overheidsprofessionals voor het inzetten van participatie en een actieve houding hierbij aan te nemen. Dit vindt plaats op individueel niveau, maar kan dus ook andere individuele overheidsprofessionals aanzetten een bepaalde houding aan te nemen. Respondent 2 gaat verder in op de houding die overheidsprofessionals kunnen aannemen in het maken van een keuze. De respondent benoemt overheidsprofessionals die volgens en met behulp van de regels van Haags Samenspel keuzes maken in participatie. Daarnaast benoemt de respondent zichzelf als overheidsprofessional die communicatie en de samenwerking met de bewoners voorop stelt. En geeft aan dat collega's in Den Haag Zuidwest voornamelijk ook deze houding aannemen. Tot slot wordt een tussenvorm van overheidsprofessionals benoemt die zich tussen deze houdingen bewegen. Dus zowel de burgers en de regels voor het proces in acht nemen. De houdingen die Van de Grift et al. (2020) onderscheiden lijken hier naar voren te komen.

Grootte organisatie

Ook de grootte van de organisatie gemeente Den Haag speelt een rol volgens de overheidsprofessionals. Meerdere overheidsprofessionals zitten op hetzelfde dossier als burgerparticipatie, maar vanuit andere opdrachten of gebieden. De overheidsprofessionals geven aan dat contact tussen deze verschillende opdrachten of gebieden hierdoor minder voorkomend is. Kennis gaat hierdoor verloren. De respondenten lijken het ook te hebben over de algemene cultuur van de organisatie. Specifiek de focus op het individuele werk van een overheidsprofessional en de zogenoemde verkokering, maar ook de verandering van een bepaalde cultuur en de rigiditeit door de grootte van de organisatie en de bureaucratische aard van de organisatie. Respondent 3 benoemt hier ook de uitdaging om een gezamenlijke werkwijze hanteren. Doordat de organisatie groot is, werkt iedereen op verschillende projecten of gebieden. Niet iedereen kent elkaar. Respondent 4 benadrukt dit en breidt dit uit door te stellen dat Den Haag Zuidwest ook al een aardige omvang heeft, met betrekking op overheidsprofessionals.

“Den Haag-Zuidwest is zo groot als de gemeente Gouda. Dus je hebt eigenlijk nooit genoeg mensen om daar het goed te doen, zeg maar. Je bent dagelijks gewoon met te weinig. En tegelijkertijd ook weer met te veel. Want iedereen wil wat. En om dat met goed met elkaar af te stemmen is heel ingewikkeld”. (respondent 4, programma manager).

Interactieregels

Interessant is de beschikbaarheid van verschillende documenten die bepaalde regels stellen en gemeentelijke overheidsprofessionals kunnen ondersteunen bij het maken van een keuze voor een burgerparticipatie instrument. Respondent 3, vanuit Haags Samenspel, heeft een gestructureerd en duidelijk beeld bij het maken van deze keuze. De inzet voor een bepaald burgerparticipatie instrument wordt bepaald aan de hand van deze verschillende documenten. Zowel het document Participatieverordening (S-Gravenhage. 2025) als Participatiehandboek (gemeente Den Haag, 2024) worden door de respondent benoemd. Deze documenten bevatten specifieke technieken (nader toegelicht bij 4.5) die inzicht kunnen bieden in het doel en inrichting van de burgerparticipatie.

De respondenten die zich bezig houden met keuzes voor instrumenten in Den Haag Zuidwest of hier kennis over hebben lijken hier echter in beperkte mate gebruik van te maken. Wel zijn ze er bekend mee. De documenten dienen voornamelijk als richtlijn voor de

overheidsprofessionals uit Den Haag Zuidwest. Een gestructureerd beeld van overheidsprofessionals van Haags Samenspel met betrekking tot de keuze voor instrumenten lijkt echter minder te worden ingezet. De geïnterviewde overheidsprofessionals uit Den Haag Zuidwest lijken eerder gebruik te maken van eigen kennis over instrumenten.

“Wij proberen daar meer een beetje één lijn in vast te houden. En je ziet ook dat mensen die heel veel aan participatie doen en dat altijd gedaan hebben. Hun eigen manier ontwikkelen, wat heel goed is. Want ze gebruiken hun ervaring heel goed. Maar dan vergeten ze soms als er een verandering plaatsvindt of als er een bepaalde keuze wordt gemaakt hoe we iets doen. Dat dat ook iets betekent voor hun eigen werkwijze. Dus daar moeten we hen ook van op de hoogte stellen” (respondent 3, participatie adviseur).

Het vaststellen van de Omgevingswet (Hoogsteder, 2024), wat meer inzet op participatie en participatie meer herleidbaar wil maken, zorgt voor een toename van ambtenaren die met participatie te maken krijgen en die hier niet altijd ervaring mee hebben. De respondenten die zich richten op Den Haag Zuidwest verwachten daarmee voornamelijk dat onervaren gemeentelijke overheidsprofessionals gebruik maken van Haags Samenspel ter ondersteuning en overheidsprofessionals met meer ervaring rondom participatie of met permanente participatieprojecten vooral afgaan op methodes en technieken (nader toegelicht bij 4.5) die voor hen bekend zijn.

4.4 Keuzes overheidsprofessionals in relatie tot ambiguïteit

Verschillende opvattingen zijn vooral over de betekenis van participatie te herkennen door gemeentelijke overheidsprofessionals. Verschillende afdelingen in de organisatie houden hier verschillende betekenissen op na. Respondent 1 benadrukt dit, afdeling Sociale zaken zou participatie voornamelijk als arbeidsparticipatie zien. Terwijl Publieke zaken, waar de respondent werkt, dit ziet als bewonersbetrokkenheid en initiatieven. Ook door de uiteindelijke beoogde impact van het project. Respondent 2 benoemt dit als verschil in de aard van de opdracht vanuit de gemeente. Een overheidsprofessional die zich bezig houdt met het inrichten en plaatsen van een weg zal zich wellicht minder bezig houden met de participatie van bewoners en voornamelijk de logistieke zaken als riolering. Participatie zal hierin vooral adviserend zijn. Terwijl een andere overheidsprofessional die zich bezig houdt met participatie zal willen dat burgers meedenken en meebeslissen om de weg beter in te richten. Er zijn dus verschillende opvattingen aanwezig over hoe een project het best kan worden uitgevoerd en hoe participatie daarmee dient te worden ingevuld, volgens de overheidsprofessionals zorgt dit voor

dubbelzinnigheid. Dit komt overeen met het gebrek aan een gedeeld kader wat Kapteyn (2001) benoemt.

Overheidsprofessionals lijken hier strategieën in te ontwikkelen om met de ambiguïteit in betekenis om te gaan. Vanuit Haags Samenspel wordt geprobeerd een vaste werkwijze te creëren binnen de gemeente Den Haag. Dit moet ervoor zorgen dat hoewel projecten van participatie verschillen er toch overeenkomst is in hoe naar een keuze voor een burgerparticipatie instrument wordt toegewerkt. Voor individuele overheidsprofessionals lijkt het afkaderen van een project en de betekenis te benadrukken van belang.

“Ik denk dat, in eerste instantie, als ik praat met collega's, dan verduidelijk ik altijd wat mijn betekenis van participatie is” (respondent 1, projectleider).

Respondent 1 benadrukt dat de keuze voor een participatie werkplaats individueel is gemaakt en daarom minder met deze factoren te maken heeft. Terwijl de ontmoetingscentra juist veel samenhang met zich mee brengt. En er veel actoren zijn waarmee rekening moet worden gehouden met eigen opvattingen hoe participatie ingevuld dient te worden. Overheidsprofessionals lijken hier de nadruk te leggen op het bereiken van een consensus waar mogelijk. Het kan ook zo zijn dat in bepaalde gevallen geen consensus mogelijk, en het in grootte mate vaststaat wat er moet gebeuren. Deze strategieën lijken overeenkomsten te hebben met de strategieën die Brugnach et al. (2011) onderscheiden.

Ambiguïteit speelt vooral bij gezamenlijke keuzes van meerdere gemeentelijke overheidsprofessionals een rol. Een keuze wordt dan gekozen op basis van consensus of op organisatie niveau (als er in grootte mate vaststaat wat moet gebeuren). Bij een keuze van een individuele gemeentelijke overheidsprofessional speelt ambiguïteit een geringe rol. Maar is op organisatie niveau dan wel weer zichtbaar. Ook hier lijkt een onderscheid te kunnen gemaakt worden tussen wat er op organisatie niveau wordt bepaald en individueel niveau.

4.5 Keuzes overheidsprofessionals in relatie tot technieken overheidsprofessionals

Technieken in het in werk van de gemeentelijke overheidsprofessional zijn erg divers. De respondenten noemen zelf de Participatieverordening (S-Gravenhage, 2025) en het Participatiehandboek (gemeente Den Haag, 2024) waarin verschillende technieken voor overheidsprofessionals staan beschreven. Bij de keuze voor een instrument dient er gebruik gemaakt te worden van technieken uit de documenten.

Respondent 3, vanuit Haags Samenspel, geeft aan dat in het Participatiehandboek (gemeente Den Haag, 2024) voornamelijk wordt gefocust op wanneer er participatie mag worden ingezet. En daar verschillende tools ter beschikking staan die aansluiten op de technieken: Haagse werkwijze (toegelicht in de inleiding, Hoofdstuk 1), kompas en trap van eigenaarschap. Het Haags Participatie Kompas, gaat uit van de speerpunten: weten wat er speelt, belangen samenbrengen, mate van invloed bespreken, kwaliteit van interactie bevorderen, openheid bieden en leren door te doen. De trap van eigenaarschap gaat in op de invloed die participanten hebben, dit komt overeen met de trap die Edelenbos & Monnikhof (1998) vaststellen. De respondent benadrukt echter dat informeren ontbreekt, dit wordt door de gemeente Den Haag niet gezien als participeren. Geadviseerd wordt dit dan duidelijk naar de burger te communiceren. Met behulp van deze technieken wordt er nagedacht en een participatie instrument gevonden. Er wordt richting gegeven.

“ En dat geeft je al best wel veel richting in welke tool je moet gaan kiezen. Want als je begint met, oh ik vind deze tool heel tof, dus die wil ik gaan inzetten. Maar dat past helemaal niet bij wat er mogelijk is” (respondent 3, participatie adviseur).

Aanvullend op deze technieken geeft de overheidsprofessional aan dat er een Participatie toolbox gemaakt is vanuit Haags Samenspel. Dit zijn hulpmiddelen die aansluiten bij elke stap van de werkwijze. Hierbij kan gedacht worden aan een stakeholdersanalyse of instructies voor het opstellen van een inloopbijeenkomst. De technieken worden volgens de respondent op meerdere manieren gecommuniceerd naar de individuele overheidsprofessionals. Zowel bijvoorbeeld via het gemeenteblad (raadsinformatiesysteem), interne communicatie, eigen website met helpdesk en het bezoeken van afdelingen.

De overheidsprofessional van Haags Samenspel benadrukt dat er in Den Haag Zuidwest participatie adviseurs aanwezig zijn. Haags samenspel heeft deze adviseurs gefinancierd voor bepaalde gebieden en zijn dus niet direct gebonden aan Haags Samenspel, maar onderling wordt wel uitgewisseld. Deze adviseur heeft voornamelijk een sparringsrol. De overheidsprofessionals in Den Haag Zuidwest maken ook gebruik van contacten in de vorm van CRM (Customer Relationship Management Systeem) of een bondgenoten netwerk, gecategoriseerd op thema of per groep/project. Gebruik hiervan verschilt wel onderling. Duidelijk is dat het in de context van Den Haag Zuidwest in beperkte mate gebruik wordt gemaakt van de technieken van Haags Samenspel en meer op eigen kennis en ervaring wordt geleund.

5. Conclusie

In dit deel van het onderzoek wordt er op basis van de gevonden en geanalyseerde resultaten uit de analyse (Hoofdstuk 4) antwoord gegeven op de vooraf opgestelde onderzoeksvraag.

De kenmerken van de burger en omgeving zijn bepalend voor de keuze van gemeentelijke overheidsprofessionals voor een burgerparticipatie instrument in de context van Den Haag Zuidwest. Innovatieve vormen van burgerparticipatie, en de creatieve en nieuwe instrumenten die hieruit voortvloeien, maken het mogelijk de gewenste doelgroep van het instrument (specifiek moeilijk bereikbare burgers) te bereiken. Individuele overheidsprofessionals spelen hierin een belangrijke rol: in welke instrumenten de overheidsprofessional passend vindt voor de kenmerken van de burger en omgeving, maar ook welke technieken de overheidsprofessional inzet.

Omgevingsfactoren uit het theoretisch kader (Hoofdstuk 2), en specifiek technieken opgesteld vanuit Haags Samenspel, hebben een minder directe rol. De politieke cultuur binnen de gemeente Den Haag is vooral terug te zien in leiderschap, de manier waarop participatie plaatsvindt wordt hierdoor beïnvloedt. Specifiek de nadruk op participatie en enthousiasmeren van overheidsprofessionals hier actief mee aan de slag te gaan. Dit betreft vooral de algemene aanpak en minder de specifieke keuze voor een instrument. De grootte van de gemeente Den Haag draagt bij aan het in beperkte mate delen van kennis, door het beperkte bereik van overheidsprofessionals, en de aanwezigheid van ambiguïteit. Overheidsprofessionals gaan hier verschillend mee om en maken hier eigen keuzes in of proberen een gezamenlijke consensus te zoeken. Hier is wel een verschil in op te merken op individueel en organisatie niveau.

De technieken uit het Participatiehandboek en de Participatieverordening, passend bij de interactieregels van de gemeente Den Haag (opgesteld door Haags Samenspel) bieden kaders voor verantwoording van een keuze voor een instrument en bouwen aan de hand van een verbinding tussen doel en context een instrument op. Echter, wordt er in Den Haag Zuidwest hier in beperkte mate, en voornamelijk op een raadgevende manier, gebruik van gemaakt. Vanuit Haags Samenspel wordt momenteel gewerkt aan het op langere termijn ontwikkelen van een meer eenduidige werkwijze voor het kiezen van burgerparticipatie instrumenten.

6. Discussie

In dit deel van het onderzoek wordt er gereflecteerd op het uitgevoerde onderzoek op basis van de vooraf opgestelde onderzoeksvraag. Er wordt ingegaan op hypothesen voortbouwend op de resultaten uit dit onderzoek, die leiden tot enkele aanbevelingen voor vervolgonderzoek en beleid, die de relevantie benadrukken. Ook wordt een beperking van dit onderzoek besproken.

6.1 Hypothesen en aanbevelingen vervolgonderzoek

Uit de conclusie van dit onderzoek (Hoofdstuk 5), die zich baseert op de gevonden resultaten lijken enkele hypothesen gevormd te kunnen worden.

Hypothese 1: De kenmerken van de burger en de omgeving bepalen de keuze voor een burgerparticipatie instrument (in Den Haag Zuidwest).

De resultaten tonen aan dat de aard en behoeftes van de burger en de specifieke context van de burgers een bepalende rol spelen in de overweging van de gemeentelijke overheidsprofessionals voor de inzet van een bepaald burgerparticipatie instrument. Innovatieve vormen worden ingezet om in te spelen op de kenmerken van de burger en omgeving om een passend aansluitend instrument te creëren voor de burger.

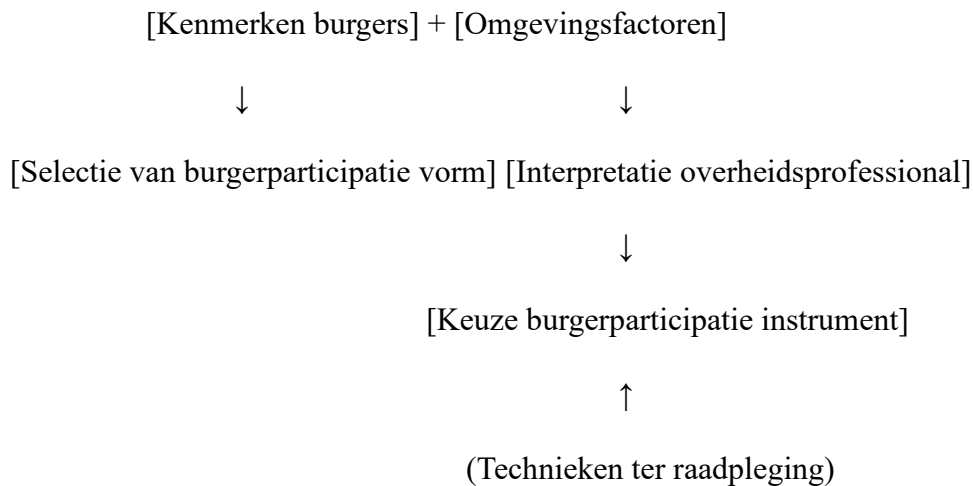
Hypothese 2: Vastgelegde technieken hebben een kaderstellende functie voor overheidsprofessionals bij de keuze van een instrument, toepassing in de praktijk (van Den Haags Zuidwest) is beperkt.

De individuele overheidsprofessional maakt, blijkend uit de resultaten, gebruik van vastgelegde technieken (vanuit Haags Samenspel). Echter is dit voornamelijk het geval voor het verder duiden en verdere invulling geven aan een gekozen instrument. De individuele overheidsprofessional heeft in de keuze een bepalende rol.

Uit deze hypothesen kan een conceptueel model (figuur 1) worden gevormd, dit geeft een visuele weergave van onderlinge relaties die naar voren zijn gekomen tijdens dit onderzoek, passend bij de inductieve aard van dit onderzoek.

Figuur 1

Conceptueel model voor keuzes burgerparticipatie instrumenten in Den Haag Zuidwest.

Het conceptueel model draagt ook bij aan het opvullen van een gebrek in de literatuur. Specifiek wanneer een instrument als passend wordt gezien en hoe keuzes van overheidsprofessionals tot stand komen. De passendheid slaat op de aansluiting van een instrument op de kenmerken van burgers en omgeving. De interpretatie van de individuele overheidsprofessional heeft hier en voor de keuze van een instrument wel een bepalende rol. Passendheid lijkt daarmee ook eerder een individuele opvatting te zijn. Een aanbeveling voor een eventueel vervolgonderzoek zou zich daarmee richten op de vraag of er algemene indicatoren te ontdekken zijn uit individuele opvattingen. En verdiept zich daarmee verder in de individuele overheidsprofessional en zijn/haar perspectief. Ook kan vervolgonderzoek zich richten op het testen van de gevormde hypothesen op andere vergelijkbare casussen (Nationale Programma's) om te achterhalen of dit ook op deze casussen toepasbaar is. En daarmee een focus te leggen op representativiteit, wat in dit onderzoek geen focus heeft gehad.

6.2 Beleidsaanbeveling

De conclusie (Hoofdstuk 5) geeft ook de mogelijkheid een aanbeveling/propositie te doen. Belangrijk voor Den Haag Zuidwest is het ontwerpen van een systeem dat keuzes gemaakt in burgerparticipatie instrumenten zichtbaar maakt en het mogelijk maakt dit te evalueren en kennis hierover te delen ten behoeve van toekomstige projecten. Mogelijk kan dit het contact tussen gemeentelijke overheidsprofessionals versterken in de omvangrijke overheidsorganisatie.

Het vastleggen van de keuzes voor burgerparticipatie instrumenten, sluit aan bij de eerder genoemde passendheid (6.1). Haags Samenspel (of soortgelijke initiatieven) zou ook kunnen

bijdragen aan het toepassen van eventuele indicatoren op basis van vervolgonderzoek, om een passendheid van instrumenten te garanderen. Ook voor andere casussen als de Nationale Programma's kan dit relevant zijn, specifiek voor de beoogde effecten van de inzet van een bepaald instrument en bijbehorende voordelen van participatie. Het vastleggen geeft de relevantie voor de praktijk Den Haag Zuidwest weer, een systeem maakt het mogelijk te leren van andere overheidsprofessionals in Den Haag Zuidwest en dit toe te passen op de ingezette instrumenten in Den Haag Zuidwest. Aanpassingen aan het instrument en eventuele veranderingen zijn, gezien de ontwikkelfase van het project, mogelijk en kunnen een belangrijke impact maken.

6.3 Onderzoekbeperking

Een beperking van dit onderzoek uit zich in de beperkte tijdsperiode van de scriptie. Respondenten voor de interviews vinden was lastig en duurde relatief lang. Dit heeft als voornaamste reden dat de periode van de scriptie ook vakantie en verscheidende feestdagen omvat. Eén interview is hierdoor ook op een relatief laat moment afgenomen, waardoor het uitdagender is geweest alle elementen op eenzelfde manier te verwerken als de rest van de interviews. Ondanks deze beperking draagt de diversiteit en de representativiteit van de gekozen sample van de respondenten positief bij aan de kwaliteit van dit onderzoek.

7. Literatuur

- Boeijs, H. R. (2014). *Analyseren in kwalitatief onderzoek : denken en doen* (Tweede druk.). Boom Lemma uitgevers.
- Brugnach, M., Dewulf, A., Henriksen, H.J & Van Der Keur, P. (2011). More is not always better: Coping with ambiguity in natural resources management. *Journal of Environmental Management*, 92(1), 78-84.
- *De Haagse participatiewerkwijze*. (z.d.). Haags Samenspel.
- de Zeeuw, A., van Wijk, E., & Straathof, A. (2019). Burgerparticipatie: ontwikkelingstypen van bewonersverbanden: Interactie tussen participatieprofessionals en bewonersverbanden in beeld. *Bestuurskunde*, 28(3), 67-76.
- Edelenbos, J. en R. Monnikhof, Spanning in interactie. Een analyse van interactief beleid in lokale democratie, Amsterdam, 1998.
- Edelenbos, J., Domingo, A., Klok, P. J., & Van Tatenhove, J. P. M. (2006). Burgers als beleidsadviseurs. Een vergelijkend onderzoek naar acht projecten van interactieve beleidsvorming bij drie departementen.
- Flick, Uwe (2019). *An Introduction to Qualitative Research*. 6th edition. Londen: Sage. ISBN: 9781526445643
- gemeente Den Haag. (2024). *Handboek voor samenwerking met de stad: Houvast voor beleids- en projectparticipatie*.
- Goutry, W., De Smedt, N., & Wagenaar, C. C. L. (2024). Gluren bij de burens: hoe waarderen Nederlandse en Vlaamse gemeenteraadsleden diverse vormen van burgerparticipatie?. *Bestuurswetenschappen*, 78(4), 63-89.
- Hendriks, F. (2024). Democratische innovatie: waarom zou je dat doen?. *Bestuurswetenschappen*, 78(4), 9-22.
- Hoogsteder, M. (2024, 11 januari). De Omgevingswet is hier. Wat nu? *Dialog*. https://www.getdialog.io/nl/post/de-omgevingswet-is-hier-wat-nu?source=google-ads&keyword=omgevingswet%20participatie&campaign=omgevingswet_blog&goal=branding&gad_source=1&gclid=Cj0KCQjwh_iBhCzARIsANimeoHsg69S0ln7PunAobvtMmpMF91dBT5_ynUe1J_oDyikXVLxsPSQsuMaAiqHEALw_wcB
- Kapteyn, B. (2001). New public management. In: Organisatietheorie voor non-profit. Methodisch werken. Bohn Stafleu van Loghum, Houten. https://doi.org/10.1007/978-90-313-9297-1_15

- Klijn, E., & Koppenjan, J. (2014). Complexity in Governance Network Theory. *Complexity, Governance & Networks*, 6170. doi:10.7564/14cgn8.
- Marc. (2017). 'Buurt Bestuurt Niet': Empirisch onderzoek naar burgerparticipatie in een Rotterdamse achterstandswijk. *PROCES*, 96(1), 19-34. <https://doi-org.ezproxy.leidenuniv.nl/10.5553/PROCES/016500762017096001003>
- Michels, A. (2011). Innovations in democratic governance: how does citizen participation contribute to a better democracy? *International Review of Administrative Sciences*, 77 (2): 275-293.
- Nationaal Programma Groningen. (2023, 27 maart). *Nationaal Programma Groningen - Groningen weer toekomstperspectief*. <https://www.nationaalprogrammagoningen.nl/>
- *Nationaal Programma Rotterdam Zuid (NPRZ)*. (z.d.). archieven.watdoetdegemeente.rotterdam.nl.
- NPZW. (2023). *Voortgangsrapportage 2023 - NPZW*.
- NPZW. (2023, 21 september). *Uitvoeringsplan - NPZW*. <https://npzw.nl/uitvoeringsplan/>
- Rittel, H. W. J., & Webber, M. M. (1973). Dilemmas in a general theory of planning. *Policy Sciences*, 4(2), 155–169. <https://doi.org/10.1007/bf01405730>
- S-Gravenhage. (2025, 1 maart). *Vaststelling Inspraak- en participatieverordening Den Haag 2024*. Lokale Wet- en Regelgeving. <https://lokaleregelgeving.overheid.nl/CVDR735510/1>
- Specht, Maurice. (2013). Zelforganisatie vanuit het perspectief van burgers: Inzichten uit onderzoek naar de pragmatiek van burgerparticipatie in drie Europese steden. *Bestuurskunde*, 22(1), 55-65. <https://doi-org.ezproxy.leidenuniv.nl/10.5553/Bk/2013022001007>
- Vagle, M. D. (2018). *Crafting Phenomenological Research* (Second edition.). Routledge.
- van de Grift, E., Cuppen, E., & Spruit, S. (2020). Co-creation, control or compliance? How Dutch community engagement professionals view their work. *Energy Research & Social Science*, 60, 101–323. <https://doi.org/10.1016/j.erss.2019.101323>
- Van Eijk, C. (2014). Growing Access to Local Decision-Making? Explaining Variation among Dutch Municipalities in the Institutional Measures to Promote Citizen Participation. *Journal of Urban Affairs*, 36(2), 256–275. <https://doi.org/10.1111/juaf.12033>
- van Houwelingen, P., Boele, A., & Dekker, P. (2014). *Burgermacht op eigen kracht?: Een brede verkenning van ontwikkelingen in burgerparticipatie*. Sociaal en Cultureel Planbureau.

- van't Padje, B., & Groenendaal, J. (2008). Redzame burgers als vliegwiel voor verandering. *Tijdschrift voor veiligheid*, 7, 25-41.
- *Voorstel van het college inzake participatieverordening en handboek participatie*. (2024). Raadsvoorstel Haags Samenspel.
- Wij maken samen Nieuw-West: Verdiepend uitvoering programma 2024 – 2027. (2024). In *Nationaal Programma Samen Nieuw-West*.

8. Bijlagen

Bijlage 1: Interviewguide

Introductie. Bedanken respondent. Introductie onderzoeker en relevantie onderzoek. Uitleg aanpak en toestemming. Antwoord vragen of opmerkingen.

1. Kunt u kort wat vertellen over uzelf en uw functie?
2. Welke rol speelt burgerparticipatie in uw dagelijks werk?
3. Hoe ziet u het belang van burgerparticipatie?
 - Wat zijn uw persoonlijke drijfveren hierin?
4. Hoe speelt Den Haag Zuidwest een rol in uw werk?
5. Hoe speelt Haags Samenspel een rol in uw werk?

Middenstuk. Uitleg concepten en belang hiervan.

6. Wat weet u over verschillende burgerparticipatie instrumenten?
 - Zijn deze verschillende burgerparticipatie instrumenten van elkaar te onderscheiden?
 - Wie stelt vast welke burgerparticipatie instrumenten er zijn?
 - Op welke manier wordt er gecommuniceerd over de verschillende burgerparticipatie instrumenten?
7. Hoe ziet u het belang van de keuze voor een bepaald burgerparticipatie instrument?
8. Op welke manier heeft u in uw werk te maken met deze verschillende burgerparticipatie instrumenten (Den Haag Zuidwest)?
 - Wanneer kunt u hier zelf keuzes in maken? (of andere)
 - Hoe gaat u daarbij te werk? (of andere)
 - Heeft u hier specifieke voorbeelden van?
9. Een overheidsorganisatie is in grote mate verbonden met politiek. Op welke manier ervaart u de aanwezigheid en verscheidenheid van verschillende partijen (in connectie met politieke cultuur, competitie, van de organisatie) in uw werk?
 - Beïnvloedt dit uw werkzaamheden?
 - Hoe gaat u om met verschillende meningen van de verschillende partijen als het gaat om burgerparticipatie of andere zaken die hier betrekking op hebben?
 - Heeft de grootte van de organisatie een rol in uw werkzaamheden?
 - Is leiderschap daarin bepalend?
 - Heeft u hier specifieke voorbeelden van?

10. Welke procedures/regels (in connectie met politieke cultuur, interactieregels van de organisatie) zijn er in uw werk te herkennen?
- Beïnvloedt dit uw werkzaamheden?
 - Hoe gaat u hiermee om?
 - Heeft u hier specifieke voorbeelden van?
11. Door de verscheidenheid aan actoren binnen en buiten de overheidsomgeving kan het zijn dat er verschillende opvattingen bestaan over hoe een keuze voor een instrument gemaakt dient te worden. Op welke manier ervaart u dit (in connectie met ambiguïteit) in uw werk?
- Beïnvloedt dit uw werkzaamheden?
 - Hoe gaat u hiermee om (strategie herkennen)?
 - Merkt u hier verschil in bij collega's?
 - Heeft u hier specifieke voorbeelden van?
12. Op welke manier heeft u contact met collega's over de keuzes die u maakt rondom een burgerparticipatie instrument in uw werk?
- Wordt er verschillend met deze keuze om gegaan?
 - Waar wordt door collega's en uzelf de nadruk op gelegd bij de keuze (nadruk stem burgers/regie en proces/naleven procedures en regels) (strategieën herkennen)?
 - Adviseert u andere hierin?
 - Heeft u hier specifieke voorbeelden van?
13. Welke middelen gebruikt u in uw werk om tot een keuze te komen?
- Wat is het belang van deze middelen?
 - Op welke manier gebruikt u deze middelen bij het maken van keuzes?
 - Heeft u hier specifieke voorbeelden van?
 - Is dit verschillend bij een ander burgerparticipatie instrument? En hoe?
 - Speelt u in op de motivatie van burgers om te participeren? Op welke manier?
 - Maakt u gebruik van sociaal kapitaal? Op welke manier?
 - Zijn er voldoende middelen ter beschikking in uw werk?
 - Verplaatst u zich en houdt u rekening met de wensen van burgers? Op welke manier?
14. Welke van de besproken factoren beschouwt u als het meest bepalend bij de keuze voor een burgerparticipatie instrument?

Slot. Bedanken respondent. Antwoordt vragen of opmerkingen. Uitleg vervolg.

15. Zijn er andere factoren die u als belangrijk ziet in uw werkzaamheden?

16. Wat bepaald volgens u de keuze voor een burgerparticipatie instrument?
17. Wat bepaald volgens u de keuze voor een burgerparticipatie instrument in de context van Den Haag Zuidwest?
18. Heeft u zelf nog aanvullingen of documenten die betrekking hebben op dit onderwerp?

Bijlage 2: Overzicht finale gecategoriseerde codes

Categorieën	Eventuele deelcategorieën	Codes
Innovatieve burgerparticipatie vormen		- Lijst - Doel - Verschil - Voorbeelden
Politieke cultuur	Competitie partijen	- Besluiten - Individuele keuzes
	Interactieregels	- Soorten - Verandering
	Houding overheidsprofessionals	- Regel gericht - Burger gericht - Burger en regel gericht
	Grootte organisatie	- Organisatiecultuur
	Leiders	- Framing
Ambigüiteit	Verschillende opvattingen	- Overlappen
	Strategieën	- Consensus - Eigen keuze
Technieken overheidsprofessionals		- Doel - Gebrek - Soorten - Omgang
Omgeving		- Context - Kenmerken burger - Communicatie - Bewoners inzet